

Lagutskottets betänkande

1983/84:28

om konsumentpolitiska frågor (prop. 1983/84:100 delvis)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet dels proposition 1983/84:100 bilaga 9 (finansdepartementet) i vad avser anslag till konsumentverket, dels åtta motioner som väckts under den allmänna motionstiden.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen i den aktuella delen och avstyrker bifall till tre motioner – 1983/84:915, 2093 och 2094 (alla m) – varit upp frågor som bl. a. rör anslaget till konsumentverket. Företrädare för moderata samlingspartiet har reserverat sig till förmån för bifall till motionerna.

Tre motioner – 1983/84:604 (s), 958 (fp) och 960 (s) – behandlar spörsmål om den konsumentpolitiska verksamheten och dess inriktning. Utskottet föreslår att motionerna skall överlämnas till konsumentpolitiska kommittén. Reservation har avgetts av ledamöterna från moderata samlingspartiet och centerpartiet som anser att motionerna bör avslås av riksdagen.

Slutligen avstyrker utskottet bifall till motion 1983/84:2189 (s) om prissmärkning på varor och till motion 1983/84:2192 (s) om spel med våldsinslag. Utskottets ställningstaganden motiveras i huvudsak med att frågorna redan är föremål för uppmärksamhet och att några åtgärder från riksdagens sida därför inte är erforderliga.

Propositionen

I proposition 1983/84:100 bilaga 9 (finansdepartementet) punkt C 4 föreslår regeringen att riksdagen till *Konsumentverket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 43 215 000 kr.

Motionerna

I motion 1983/84:604 av Karin Flodström m. fl. (s) yrkas att riksdagen begär att regeringen i tilläggsdirektiv ger den konsumentpolitiska kommittén i uppdrag att i sitt fortsatta arbete överväga dels förslag som siktar till att konsumentnämnder i kommunerna blir obligatoriska, dels en speciallagstiftning på detta område.

I motion 1983/84:915 av Mona Saint Cyr (m) yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att omprioritera inom ramen för konsumentverkets verksamhet, så att mot avskaffandet av hemkonsulent-

verksamheten svarande besparingar åstadkommes genom förändringar inom den centrala verksamhetens totalram.

I *motion 1983/84:958* av Christer Eirefelt och Björn Molin (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kommittén för översyn av konsumentpolitiken bör få kompletterande direktiv vari anges att den med förtur bör framlägga förslag som ger konsumenterna tillgång till bättre information samt att därvid beaktas vad som anförts i motionen.

I *motion 1983/84:960* av Grethe Lundblad m. fl. (s) yrkas att riksdagen uttalar sig för att kontakterna med organisationer som representerar stora konsumentgrupper och insatserna för konsumenter i behov av stöd inte får eftersättas på grund av indragning av hemkonsulent-tjänster.

I *motion 1983/84:2093* av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om förslag som syftar till sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket.

I *motion 1983/84:2094* av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att till konsumentverket för budgetåret 1984/85 anvisa ett anslag på 41 415 000 kr.

I *motion 1983/84:2189* av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (båda s) yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående riktlinjer för prisinformation.

I *motion 1983/84:2192* av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående *överenskommelse* mellan konsumentverket och berörd branschorganisation.

Utskottet

Inledning

Lagutskottet behandlar i betänkandet frågan om anslag för budgetåret 1984/85 till konsumentverket jämte tre motioner (motionerna 915, 2093 och 2094) som har anknytning till myndighetens anslag och organisation. Vidare tas upp tre motioner (motionerna 604, 958 och 960) som berör konsumentpolitiska kommitténs (Fi 1983:03) utredningsarbete. Slutligen behandlar utskottet en motion om prismärkning av varor vid övergång till datoriserade kassor (motion 2189) samt en motion om spel med våldsinslag (motion 2192).

Motion 2093 har ursprungligen hänvisats till näringsutskottet som med eget yttrande överlämnat motionen till lagutskottet. Näringsutskottets yttrande (NU 1983/84:6 y) har fogats som *bilaga* till betänkandet.

Företrädare för konsumentverket har inför lagutskottet lämnat synpunkter på förslagen i propositionen och motionerna.

Innan utskottet behandlar förslagen i propositionen och motionerna vill utskottet något beröra en fråga om kontroll av vissa insamlingar som tas upp i propositionen (bil. 9 s. 61–62). Riksdagen behandlade vid 1979/80 års riksmöte frågan om samhällelig kontroll av insamlingar för ideellt ändamål (prop. 1978/79:111, NU 1979/80:21, rskr 1979/80:132). Riksdagen avvisade därvid tanken på offentlig insyn eller kontroll men gav regeringen till känna att den insamlingsmetod, som innebär att fristående företag medverkar vid insamlingar, främst klädinsamlingar, borde bli föremål för ytterligare beredning. I proposition 1983/84:100 pekas på att den frivilliga kontrollen över insamlingsverksamheten numera handhas av Stiftelsen för insamlingskontroll (SFI). I en promemoria till finansdepartementet har SFI redovisat resultatet av en undersökning av marknaden för klädinsamlingar och de åtgärder som vidtagits av SFI. Bl. a. har SFI utfärdat vissa generella anvisningar för varuinsamlingar vartill fogats ett standardavtal för insamlingar i samarbete med fristående företag. Mot den bakgrunden och med hänsyn till det arbete som SFI bedriver anser departementschefen att det inte finns skäl att föreslå ytterligare åtgärder från regeringens sida i frågan.

I likhet med departementschefen anser utskottet att några ytterligare åtgärder från regeringens sida f. n. inte är erforderliga. Utskottet utgår från att regeringen också i fortsättningen följer frågan med uppmärksamhet och tar de initiativ som kan visa sig nödvändiga.

Anslags- och organisationsfrågor

Konsumentverkets uppgift är att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. I anslutning härtill fullgörs de uppgifter som enligt marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor ankommer på konsumentombudsmannen. Även vissa andra uppgifter, bl. a. enligt konsumentkreditlagen (1977:981) och konsumentförsäkringslagen (1980:38) åvilar konsumentverket. Medel för dess verksamhet anvisas i programtermer. Programmen är f. n. fyra, nämligen Marknadsinriktade aktiviteter, Systeminriktade aktiviteter, Allmän information och Varuprovningar m. m. på uppdrag. Antalet anställda uppgår till ca 200. I budgetpropositionen föreslås att riksdagen till konsumentverket för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 43 215 000 kr.

I motion 2093 (m) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om förslag som syftar till en sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd (SPK) med konsumentverket. Samma motionärer begär i motion 2094 att riksdagen skall besluta anvisa ett anslag av 41 415 000 kr. till konsumentverket för budgetåret 1984/85.

Motionärerna anser att konsumentverket i stor utsträckning har frångått politiken att tillgodose behovet av information om varuutbud, priser,

kvaliteter m. m. för att i stället alltmer satsa på att styra företagen genom detaljerade riktlinjer. Dess verksamhet bör, menar motionärerna, i högre grad inriktas på hushållsekonomisk forskning, varutester, utbildning och information. Genom en sammanslagning av konsumentverket och SPK skulle enligt motionärernas mening möjliggöras en ytterligare samordning av den konsumentinformation som de båda verken producerar, varvid rationaliseringsvinster borde kunna uppnås. I sammanhanget bör konsumentverkets provningsverksamhet överflyttas till statens provningsanstalt. Motionärerna anser att den tilltänkta sammanslagningen på sikt bör kunna leda till betydande besparingar. Dessutom bör besparingar på 1,8 milj. kr. kunna göras på konsumentverkets anslag för budgetåret 1984/85.

Som ovan redovisats (s. 2) har näringsutskottet avgett yttrande över motion 2093 om sammanslagning av SPK och konsumentverket. Lagutskottet hänvisar till yttrandet för närmare upplysningar om SPK:s verksamhet och organisation.

Motionsyrkanden om en sammanslagning av SPK och konsumentverket har prövats av riksdagen vid två tillfällen under år 1983. Näringsutskottet (NU 1982/83:45 och 1983/84:16) har därvid funnit att tanken på en sammanslagning framstår som orealistisk med hänsyn till att myndigheternas aktiviteter är av mycket olika karaktär och riktar sig till skilda målgrupper. På förslag av näringsutskottet har riksdagen avslagit motionsyrkandena.

I yttrandet över den nu aktuella motionen bedömer näringsutskottet den föreslagna åtgärden huvudsakligen med hänsyn till dess konsekvenser för SPK. Enligt näringsutskottets mening leder denna bedömning inte till någon annan slutsats än tidigare.

Lagutskottet konstaterar att några nya omständigheter inte har tillkommit sedan riksdagen senast prövade frågan i december 1983. Enligt utskottets mening finns inte heller i övrigt några skäl som talar för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 2093.

I samband med behandlingen år 1983 av frågan om en sammanslagning av SPK och konsumentverket prövade riksdagen också motionsyrkanden i vilka, liksom i motion 2094, begärdes besparingar på konsumentverkets anslag med 1,8 milj. kr. Motionsyrkandena avslogs av riksdagen (NU 1982/83:45 och 1983/84:16).

Enligt lagutskottets mening är det med hänsyn till det statsfinansiella läget självfallet viktigt att alla rimliga besparingsmöjligheter tas till vara. Konsumentverket har liksom flertalet myndigheter under de senaste åren fått vidkännas nedskärningar i sin verksamhet. Anslaget till konsumentverket i årets budgetproposition har också beräknats med utgångspunkt i huvudförslaget, vilket reellt sett innebär en fortsatt minskning av resurserna. Enligt utskottets uppfattning skulle en ytterligare nedskärning i det föreslagna anslaget innebära att för konsumenterna värdefull verksamhet fick eftersät-

tas. Utskottet kan inte medverka till en sådan utveckling och avstyrker därför bifall till motion 2094.

Också i motion 915 (m) föreslås besparingar på konsumentverkets anslag. Motionsyrkandet har samband med det förslag om en avveckling fr. o. m. den 1 januari 1985 av hemkonsulentorganisationen vid länsstyrelserna som läggs fram i proposition 1983/84:100 bilaga 15 av chefen för civildepartementet. Den föreslagna avvecklingen innebär enligt departementschefen att verksamheten kommer att koncentreras till central, statlig och lokal, kommunal nivå. Frågorna om hur samverkan mellan konsumentverket och kommunerna skall utformas och om ytterligare stöd kan behöva ges till kommunerna bör enligt propositionen prövas av konsumentpolitiska kommittén och ligger i linje med dess uppdrag. Besparingarna med anledning av indragningen beräknas enligt propositionen för helt år till 5 milj. kr. Av dessa kan 2,5 milj. kr. tas ut under budgetåret 1984/85. Förslaget om anslag till länsstyrelserna för budgetåret 1984/85 har beräknats med utgångspunkt i att avvecklingen äger rum.

Motionären i motion 915 yrkar att riksdagen bemyndigar regeringen att omprioritera inom ramen för konsumentverkets verksamhet, så att mot avskaffandet av hemkonsulentverksamheten svarande besparingar åstadkoms genom förändringar inom den centrala verksamhetens totalram. Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 914, som har hänvisats till bostadsutskottet. I den sistnämnda motionen yrkar motionären att riksdagen skall avslå förslaget i propositionen om avveckling av hemkonsulentorganisationen. Enligt motionären bör i stället nödvändiga besparingar göras inom ramen för konsumentverkets verksamhetsområde.

Lagutskottet har i yttrande (LU 1983/84:4 y) till bostadsutskottet behandlat förslaget om avveckling av hemkonsulentorganisationen och därmed sammanhängande motioner, däribland motion 914. I yttrandet förordar lagutskottet att bostadsutskottet tillstyrker bifall till propositionen i aktuell del och avstyrker bifall till motionerna. I en avvikande mening från företrädarna för centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna och i en avvikande mening från en företrädare för moderata samlingspartiet förordas i stället att hemkonsulentorganisationen vid länsstyrelserna skall bibehållas.

Enligt lagutskottets mening bör – oavsett riksdagens ställningstagande till frågan om hemkonsulentorganisationen – några sådana besparingar som yrkas i motion 915 inte göras på konsumentverkets anslag. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Utskottet tillstyrker med det sagda bifall till förslaget i budgetpropositionen (bil. 9) såvitt gäller anslaget till konsumentverket.

Konsumentpolitikens inriktning m. m.

I motionerna 604 (s) och 960 (s) tas upp frågor som har anknytning till det ovan nämnda förslaget i budgetpropositionen (bil. 15) om avveckling av

hemkonsulentorganisationen.

Motionärerna i motion 604 anser att avvecklingen framför allt aktualiserar frågan om kommunernas roll i det konsumentpolitiska arbetet. Motionärerna ifrågasätter om utvecklingen av den lokala konsumentpolitiska organisationen motsvarar riksdagens förväntningar. I motionen begärs att konsumentpolitiska kommittén genom tilläggsdirektiv skall få i uppdrag att överväga dels förslag som siktar till att konsumentnämnder i kommunerna blir obligatoriska, dels en speciallagstiftning på detta område.

I motion 960 framhålls att avvecklingen måste följas av snabba åtgärder, så att inte den konsumentpolitiska verksamheten förlorar värdefulla arbetsinsatser och resurser. Det är sålunda nödvändigt att man snarast finner nya former för samverkan och arbetsfördelning mellan konsumentverket och kommunerna. Enligt motionärerna är det viktigt att konsumentverket och kommunernas konsumentrådgivare har nära kontakt med de svaga konsumentgrupperna och de organisationer och institutioner som företräder dem. Centrala eller lokala insatser kan också behövas för att lösa väsentliga konsumentfrågor som förs fram av folkrörelserna. I motionen begärs att riksdagen uttalar sig för att kontakterna med organisationer som representerar stora konsumentgrupper och insatserna för konsumenter i behov av stöd inte får eftersättas på grund av indragning av hemkonsulenttjänsterna.

Frågor om konsumenternas tillgång till information tas upp i motion 958 (fp). Motionärerna anför bl. a. att dagens varumarknad är komplicerad och att det många gånger är svårt för konsumenten att få svar på frågan om den utbudna varan är värd sitt pris. Det krävs, anser motionärerna, snabba och konkreta åtgärder för att stärka konsumenternas ställning. Den viktigaste uppgiften härvidlag bör vara att se till att konsumenterna får tillgång till mer och bättre information om de alternativ som står till buds på marknaden. Målet bör vara ett utbyggt varudeklarationssystem. Enligt motionärerna kan det ifrågasättas om konsumentverket använder tillgängliga resurser på bästa sätt. Mycket talar, menar motionärerna, för att konsumentverket med de begränsade resurser som står till buds bör koncentrera sig på att, vid sidan av information till konsumenterna, definiera konsumentproblemen och stimulera näringslivet att söka lösningar på dessa. Andra viktiga uppgifter för verket är enligt motionärerna en hårdare övervakning när det gäller prismärkning och de överenskommelser som finns om jämförpriser. Vidare bör marknadsföringslagen utnyttjas för att få till stånd en bättre prisinformation. Motionärerna yrkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att konsumentpolitiska kommittén bör få kompletterande direktiv vari anges att kommittén med förtur bör lägga fram förslag som ger konsumenterna tillgång till bättre information samt att därvid beaktas vad som anförts i motionen.

De frågor som tas upp i motionerna ligger inom ramen för konsumentpolitiska kommitténs utredningsarbete. Kommitténs uppdrag skall enligt direktiven vara slutredovisat senast den 30 april 1985. Enligt utskottets mening bör

kommittén få bedriva sitt arbete med de aktuella frågorna utan några tilläggsdirektiv. Inte heller bör resultatet av kommitténs arbete föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida. Utskottet anser det dock lämpligt att motionerna överlämnas till kommittén för att tas i beaktande under utredningsarbetet.

Prismärkning på varor

En allt större del av varusortimentet i handeln märks med den s.k. EAN-koden. Varumärkningen sker då med en sifferkod och en optiskt läsbar strecksymbol. I butikskassan avläses EAN-symbolen med en optisk läsare ansluten till en dator. Butiksdatorn identifierar varan, anger pris och övriga uppgifter. Uppgifterna noteras på kassakvittot och ger samtidigt butiken information om varuflödet genom butiken.

Konsumentverket har efter förhandlingar med representanter för handeln utfärdat riktlinjer för prisinformation till konsumenter vid marknadsföring av varor i detaljhandeln. Riktlinjerna trädde i kraft den 1 januari 1983. Om prisinformation i allmänhet gäller enligt riktlinjerna att den skall vara tydlig och lättläst och presenteras på ett sådant sätt att det inte uppstår någon tvekan om vilken vara den avser. Konsumentverket har också tagit initiativ till överläggningar med handeln med sikte på att riktlinjer skall fastställas även för prisinformation beträffande varor som saluförs i butiker där man har tagit i bruk datakassasystem.

Motionärerna i motion 2189 (s) anför att diskussionerna om prisinformation till konsumenterna i samband med övergången till datoriserade kassor har pågått sedan år 1979 men har hittills inte lett till något direkt resultat. Det saknas därför i dag klara riktlinjer för hur informationen skall vara utformad. Motionärerna anser att frågan nu bör utredas närmare. Därvid bör särskilt beaktas konsumenternas behov av prismärkning direkt på varorna.

Enligt vad utskottet har inhämtat är konsumentverkets förhandlingar med handeln i frågan nu inne i ett slutskede. Utskottet vill också erinra om att konsumentpolitiska kommittén enligt sina direktiv bl. a. skall uppmärksamma den snabbt ökade användningen av datateknik och datakommunikation i handeln. Med hänsyn till det arbete som sålunda pågår anser utskottet att det inte är erforderligt med någon ytterligare utredning av frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Spel med våldsinslag

Motionärerna i motion 2192 (s) anför att det på den svenska leksaksmarknaden finns ett spel, "Assassin", som går ut på att man med hjälp av olika typer av "mördarkort" skall ta död på motståndarens pjäser. Enligt motionärerna säljs i bl. a. USA, Västtyskland och Danmark elektroniska spel (dataspel) med starka inslag av sadism eller rasism eller med på annat

sätt stötande innehåll. Motionärerna anser att spel av den beskrivna arten inte bör få säljas till barn. I motionen hänvisas till den överenskommelse som träffats mellan konsumentverket och dåvarande lekmiljörådet å ena sidan och företrädare för leksaksbranschen å andra sidan beträffande försäljning av krigsleksaker. Enligt motionärerna är det angeläget att en liknande överenskommelse kommer till stånd när det gäller de angivna spelen. Motionärerna yrkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en överenskommelse mellan konsumentverket och berörd branschorganisation.

Företrädare för konsumentverket har inför utskottet uppgett att anmälningar mot nämnda typer av spel har kommit in till verket. Konsumentverket har därvid funnit att man inte har möjlighet att ingripa med stöd av marknadsföringslagen. Ärendena har överlämnats till barnmiljörådet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att motverka en spridning av spel med våldsinslag eller på annat sätt stötande innehåll. Marknadsföringen av sådana spel är, som framhållits av konsumentverket, ett etiskt problem som inte kan angripas med stöd av gällande lag. Utskottet vill i sammanhanget peka på att direktiven till konsumentpolitiska kommittén tar upp frågan om behovet av särskilda regler rörande marknadsföring som är riktad till barn och ungdom. Enligt direktiven skall kommittén särskilt överväga frågor om etiken på marknadsföringsområdet och ta ställning till om de etiska kraven kan och bör skärpas och om detta i så fall kräver lagstiftning. Som ovan nämnts är frågorna också aktuella inom barnmiljörådet. Utskottet utgår från att barnmiljörådet, om det skulle visa sig nödvändigt, tar de initiativ som kan anses påkallade.

Med hänsyn till det sagda anser utskottet att frågorna är föremål för sådan uppmärksamhet att något initiativ från riksdagens sida f. n. inte är erforderligt. Utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2093,
2. beträffande *anslag till konsumentverket*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:100 bilaga 9 punkt C 4 och med avslag på motionerna 1983/84:915 och 1983/84:2094 till *Konsumentverket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 43 215 000 kr.,
3. beträffande *konsumentpolitikens inriktning m. m.*
att riksdagen hos regeringen begär att motionerna 1983/84:604, 1983/84:958 och 1983/84:960 överlämnas till konsumentpolitiska kommittén för att tas i beaktande under utredningens arbete,

4. beträffande *prismärkning på varor*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2189,
5. beträffande *spel med våldsinslag*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2192.

Stockholm den 3 april 1984

På lagutskottets vägnar
PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s)*, Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s), Allan Ekström (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Nic Grönvall (m), Per Israelsson (vpk), Inga-Britt Johansson (s)*, Kersti Johansson (c)* och Berit Löfstedt (s).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. Sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket (mom. 1)

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Lagutskottet konstaterar" och slutar med "motion 2093." bort ha följande lydelse:

Lagutskottet vill för sin del framhålla att det bör vara en angelägen uppgift för statsmakterna att söka åstadkomma en tidsenlig och rationell myndighetsorganisation på pris- och konsumentpolitikens område. Därför bör, som framhålls i motionen, en sammanslagning av SPK och konsumentverket komma till stånd. Samtidigt bör konsumentverkets nuvarande provningsverksamhet flyttas över till statens provningsanstalt. Enligt lagutskottets mening kan dessa organisatoriska förändringar på sikt leda till betydande besparingar. I enlighet med begäran i motionen bör regeringen således lägga fram förslag som syftar till en sammanslagning av SPK med konsumentverket.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2093 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förslag om sammanslagning.

2. Anslag till konsumentverket (mom. 2)

Mona Saint Cyr (m) anser -- under förutsättning av bifall till motion 1983/84:914 som behandlas i bostadsutskottets betänkande BoU 1983/84:26 (mom. 7) --

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Enligt lagutskottets" och på s. 5 slutar med "motion 2094." bort ha följande lydelse:

Enligt lagutskottets mening bör det vara möjligt att -- i avvaktan på en sammanslagning av SPK och konsumentverket -- genomföra vissa ytterligare besparingar på konsumentverkets anslag för budgetåret 1984/85. Som framhålls av motionärerna kan detta åstadkommas bl. a. genom att konsumentverket i högre grad koncentrerar sin verksamhet på att tillgodose konsumenternas behov av information om varor, priser o. d. Sådan verksamhet som syftar till att styra företagen bör samtidigt kraftigt reduceras. Konsumentverkets föreslagna anslag bör sålunda i enlighet med yrkandet i motion 2094 kunna minskas med 1,8 milj. kr.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt lagutskottets" och slutar med "till konsumentverket." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i de avvikande meningarna. I enlighet med yrkandet i motion 915 anser utskottet att bibehållandet av hemkonsulentverksamheten bör föranleda en besparing på konsumentverkets anslag. Som ovan nämnts har besparingarna med anledning av förslaget om avveckling beräknats till 2,5 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Konsumentverkets föreslagna anslag för budgetåret 1984/85 bör därmed reduceras med ytterligare 2,5 milj. kr.

Sammanfattningsvis innebär det sagda att utskottet förordar att anslaget till konsumentverket för budgetåret 1984/85 beräknas till 38 915 000 kr.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande anslag till konsumentverket

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:915 och 1983/84:2094 och med anledning av proposition 1983/84:100 bilaga 9 punkt C 4 till *Konsumentverket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 38 915 000 kr.

3. Anslag till konsumentverket (mom. 2)

Per-Olof Strindberg, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Enligt lagutskottets" och på s. 5 slutar med "motion 2094." bort ha följande lydelse:

Enligt lagutskottets mening bör det vara möjligt att -- i avvaktan på en sammanslagning av SPK och konsumentverket -- genomföra vissa ytterligare

besparingar på konsumentverkets anslag för budgetåret 1984/85. Som framhålls av motionärerna kan detta åstadkommas bl. a. genom att konsumentverket i högre grad koncentrerar sin verksamhet på att tillgodose konsumenternas behov av information om varor, priser o. d. Sådan verksamhet som syftar till att styra företagen bör samtidigt kraftigt reduceras. Konsumentverkets föreslagna anslag bör sålunda i enlighet med yrkandet i motion 2094 kunna minskas med 1,8 milj. kr.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt lagutskottets" och slutar med "till konsumentverket." bort ha följande lydelse:

I konsekvens med utskottets ställningstagande i yttrandet avstyrker utskottet bifall till motion 915.

Det sagda innebär att utskottet förordar att anslaget till konsumentverket för budgetåret 1984/85 beräknas till 41 415 000 kr.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *anslag till konsumentverket*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2094 och med avslag på motion 1983/84:915 samt med anledning av proposition 1983/84:100 bilaga 9 punkt C 4 till *Konsumentverket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 41 415 000 kr.

4. Konsumentpolitikens inriktning m. m. (mom. 3)

Per-Olof Strindberg (m), Martin Olsson (c), Mona Saint Cyr (m), Allan Ekström (m), Marianne Karlsson (c), Nic Grönvall (m) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "De frågor" och på s. 7 slutar med "under utredningsarbetet." bort ha följande lydelse:

De frågor som tas upp i motionerna ligger inom ramen för konsumentpolitiska kommitténs utredningsarbete. Kommitténs uppdrag skall enligt direktiven vara slutredovisat senast den 30 april 1985. Enligt utskottets mening bör kommittén få bedriva sitt arbete med de aktuella frågorna utan några tilläggsdirektiv. Inte heller bör resultatet av kommitténs arbete föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna.

dels att utskottet under moment 3 bort hemställa

3. beträffande *konsumentpolitikens inriktning m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1983/84:604, 1983/84:958 och 1983/84:960.

Näringsutskottets yttrande

1983/84:6 y

om sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket

Till lagutskottet

Till näringsutskottet har hänvisats motion 1983/84:2093 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag som syftar till sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket.

Frågor rörande statens pris- och kartellnämnd (SPK) hör till näringsutskottets beredningsområde, frågor rörande konsumentverket till lagutskottets. Motionärernas intresse är främst inriktat på besparingar inom den konsumentpolitiska verksamheten. Under förutsättning av lagutskottets medgivande överlämnar näringsutskottet med detta yttrande motionen till lagutskottet.

SPK:s uppgifter och organisation

SPK:s verksamhet fördelar sig på fyra huvudområden. Nämnden skall löpande informera regeringen om prisbildning och prisutveckling som underlag för utformningen av den ekonomiska politiken. Den skall vidare sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet i syfte att främja en effektivt verkande konkurrens. Nämnden skall undersöka och analysera pris-, konkurrens- och marknadsförhållanden inom näringslivet som underlag för dels andra myndigheters tillämpning av viss lagstiftning, dels planering och beredning av reformer inom statsdepartement, andra myndigheter och offentliga utredningar. Slutligen skall nämnden upprätthålla en beredskap för att administrera eventuella av regeringen – enligt allmänna prisregleringslagen (1956:236) – beslutade extraordinära åtgärder på prisområdet.

SPK skall föra kartell- och marknadsregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och konkurrensövervakningen och för tillämpning av konkurrenslagen (1982:729) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor. En myndighet som SPK särskilt bistår med utredningar är näringsfrihetsombudsmannen (NO). Detta gäller bl. a. vid den prövning av företagsförvärv (fusionskontroll) som enligt den nya konkurrenslagen har införts vid 1983 års början.

Statsmakterna beslöt år 1975 (prop. 1975:1 bil. 12, NU 1975:26) om en ändring i kompetensfördelningen mellan SPK och konsumentverket. Enligt den ordning som därefter gäller ankommer det på SPK att bedriva

information om priser och prisutveckling i det kortsiktiga, nyhetsförmedlande perspektivet, under det att konsumentverket ansvarar för information som har långsiktig och utbildningsmässig inriktning. I samband med denna förändring överfördes från SPK till konsumentverket dels två tjänster för informationsuppgifter, dels medel motsvarande kostnader för kampanjverksamhet och produktion av läromedel.

SPK är indelad i två avdelningar, den ena för pris- och konkurrensövervakning samt utredande verksamhet, den andra för administration, statistik och information. Den förra avdelningen består av fyra byråer, den senare av två byråer och en informationsenhet. Dessutom finns ett planeringssekretariat. Antalet anställda är ca 175. I årets budgetproposition föreslås att SPK för budgetåret 1984/85 får ett förslagsanslag av 34 275 000 kr.

Motionen

Motionärernas utgångspunkt är att företagens utbud av varor och tjänster skall styras genom individernas fria val. Förutsättningar för detta val skall skapas genom information och konkurrensövervakning. Motionärerna anser att konsumentverket i stor utsträckning har frångått politiken att tillgodose behovet av information om varuutbud, priser, kvaliteter m. m. för att i stället alltmer satsa på att styra företagen genom detaljerade riktlinjer. Dess verksamhet bör, menar motionärerna, i högre grad inriktas på hushållsekonomisk forskning, varutester, utbildning och information.

Genom en sammanslagning av konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd (SPK) skulle, säger motionärerna, möjliggöras en ytterligare samordning av den konsumentinformation som de båda verken producerar, varvid rationaliseringsvinster borde kunna uppnås. I sammanhanget borde konsumentverkets provningsverksamhet överflyttas till statens provningsanstalt. Motionärerna hävdar att den tilltänkta sammanslagningen på sikt bör kunna leda till betydande besparingar.

Tidigare behandling

Förslaget om en sammanslagning av SPK och konsumentverket har tidigare framförts i två motioner år 1983, av vilka den första väcktes under allmänna motionstiden och den andra i november med anledning av proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Motionerna innehöll liksom den nu föreliggande också förslag om minskade ekonomiska resurser för konsumentverket. De avstyrktes av näringsutskottet (NU 1982/83:45, 1983/84:16) med reservation av moderata samlingspartiets företrädare och avslogs av riksdagen. Utskottet betecknade tanken på en sammanslagning av SPK och konsumentverket som orealistisk. Motivering- en var båda gångerna densamma och formulerades vid det senare tillfället så:

Den redogörelse för de båda myndigheternas uppgifter som utskottet nyss har lämnat visar att deras aktiviteter är av mycket olika karaktär och riktar sig till olika målgrupper. Detta gäller även det område – prisinformation – där de kunde väntas ha sammanfallande intressen. Därvidlag har statsmakterna genom en organisationsförändring som genomfördes år 1975 åstadkommit en klar arbetsfördelning mellan myndigheterna.

I det senare betänkandet påtalade näringsutskottet också att motionärerna inte i något avseende hade sökt vederlägga vad utskottet hade anfört i saken på våren samma år.

Näringsutskottet

Motionärerna förespråkar en ändrad inriktning av konsumentverkets verksamhet och en begränsning av de statliga resurser som tas i anspråk för konsumentpolitiska ändamål. I denna omläggning skulle också ingå att konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd (SPK) – med f. n. ca 200 resp. ca 175 anställda – slås samman till ett organ.

Samma förslag har, såsom redovisats i det föregående, behandlats av näringsutskottet och riksdagen vid två tillfällen under år 1983. Näringsutskottet har då haft att ta ställning till frågan i dess helhet. Vid nuvarande ärendefördelning bedömer näringsutskottet den föreslagna åtgärden huvudsakligen med hänsyn till dess konsekvenser för SPK.

Denna bedömning leder inte till någon annan slutsats än tidigare. De båda myndigheternas uppgifter är – även efter en sådan förändring för konsumentverkets del som motionärerna föreslår – av mycket olika karaktär. Målgrupperna är också olika. SPK är i första hand ett utredningsorgan, med regeringen och andra myndigheter som främsta avnämare. Dessutom ingår det bland dess uppgifter att sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden. Statsmakterna har emellertid år 1975 genomfört en klar kompetensfördelning mellan SPK och konsumentverket när det gäller prisinformation.

Den organisatoriska reform som motionärerna förordar skulle de facto innebära att SPK utöver nuvarande uppgifter skulle få en rad nya, avseende stöd åt konsumenterna i skilda avseenden. Motionärerna har inte lyckats göra sannolikt att ett sådant sammanförande av många skilda aktiviteter till ett enda, större organ skulle vara rationellt och kostnadsbesparande. Några konkreta invändningar mot näringsutskottets tidigare kritik av förslaget har de inte framfört. I den senaste riksdagsdebatten i saken medgavs tvärtom från motionärernas sida att de båda myndigheternas informationsuppgifter "skiljer sig en hel del från varandra" (RD 1983/84:57 s. 57); man vidhöll emellertid förslaget. Inte heller en förutsättningslös utredning i ämnet finner näringsutskottet motiverad; utskottet har f. ö. noterat att en minskning av statens utredningskostnader är ett inslag i det besparingsprogram som motionärernas parti har lagt fram.

Sammanfattningsvis avstyrker näringsutskottet alltså motionen.

Stockholm den 16 februari 1984

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s), Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Ulla Voss-Schrader (m).

Avvikande mening

Erik Hovhammar, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Ulla Voss-Schrader (alla m) anser att den avslutande delen av yttrandet, fr. o. m. det stycke som börjar med "Denna bedömning", bort ha följande lydelse:

Därvid finner utskottet starka skäl tala för att SPK:s uppgifter utvidgas genom att konsumentverket förenas med SPK. Härigenom skulle en tidsenlig och rationell myndighetsorganisation på pris- och konsumentpolitikens område komma till stånd, och stora kostnadsbesparingar skulle uppenbarligen bli möjliga.

Näringsutskottet tillstyrker alltså motionen.

